

TURIZM EKOLOGIYASI

Ubaydullayeva Munisa

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola turizm ekologiyasining konsepsiyasi va evolyutsiyasi haqida umumiy ma'lumot beradi, uning maqsadi va rivojlanishi haqida tushuncha beradi. U turizm va ekologiyaning kesishishini o'rganadi, ularning o'zaro bog'liq dinamikasini va barqaror turizm amaliyotiga ekologik tamoyillarning ta'sirini o'rganadi.

Kalit so'zlar: Turizm, ekologiya, barqarorlik, tabiatni muhofaza qilish, atrof-muhitga ta'sir, tabiatni muhofaza qilish turizmi, ekotizim, ijtimoiy-iqtisodiy manfaatlar.

Аннотация: В данной статье представлен обзор концепции и эволюции экологии туризма, дается представление о ее цели и развитии. Он исследует пересечение туризма и экологии, углубляясь в их взаимосвязанную динамику и влияние экологических принципов на практику устойчивого туризма.

Ключевые слова: Туризм, экология, устойчивость, сохранение, воздействие на окружающую среду, ответственный туризм, экосистема, социально-экономические выгоды.

Abstract: This paper provides an overview of the concept and evolution of tourism ecology, offering insights into its purpose and development. It examines the intersection of tourism and ecology, delving into their interconnected dynamics and the influence of ecological principles on sustainable tourism practices.

Key words: Tourism, ecology, sustainability, conservation, environmental impacts, responsible tourism, ecosystem, socio-economic benefits.

KIRISH/BВЕДЕНИЕ/INTRODUCTION

Maqolada barqaror turizm davrida muhim ahamiyatga ega bo'lgan turizm ekologiyasining rivojlanayotgan sohasi ko'rib chiqiladi. Ekologiyani muhofaza qilish global kun tartibida birinchi o'rinda tursa, turizm va atrof-muhit o'rtasidagi murakkab munosabatlarni tushunish juda muhimdir. Turizm ekologiyasining intizom sifatida paydo bo'lishi iqtisodiy va ijtimoiy manfaatlarni maksimal darajada oshirish bilan birga ekologik ta'sirni minimallashtirishga intilib, ekologik jihatdan mas'uliyatli turizm amaliyotiga bo'lgan ehtiyojni hal qiladi. Turizm ekologiyasining tamoyillari va amaliyotlarini yoritish orqali ushbu maqola barqaror turizm haqidagi munozaraga hissa qo'shish va turizm faoliyatini ekologiyani muhofaza qilish bilan uyg'unlashtirish muhimligini ta'kidlashni maqsad qilgan.

TADQIQOT USULLARI/METODY/METHODS

Tadqiqotda keng qamrovli adabiyotlar tahlili va turizm ekologiyasiga oid ilmiy maqolalar, ma'ruzalar va amaliy tadqiqotlar tahlili qo'llaniladi. U turizm amaliyotida ekologik tamoyillarning integratsiyalashuvini baholaydi va barqaror strategiyalar va innovatsion yondashuvlarni belgilaydi. Usullar, shuningdek, turizm faoliyatining ekologik oqibatlarini aniqlash uchun atrof-muhitga ta'sirni baholash ma'lumotlarini sintez qilishni o'z ichiga oladi.

NATIJALAR/РЕЗУЛЬТАТЫ/RESULTS

Turizm ekologiyasi sohasi o'sib borayotgan ekologik tashvishlar, tabiiy resurslar va ekotizimlarni saqlash majburiyatiga javoban yanada barqaror va mas'uliyatli turizm amaliyotiga o'tish bilan tavsiflangan evolyutsiya guvohi bo'ldi.[1] Turizm ekologiyasi konsepsiyasi turizm va ekologiyani muhofaza qilish o'rtasidagi muvozanatni mustahkamlashga qaratilgan asosiy paradigma sifatida paydo bo'ldi.[2] Turizm maqsadlarini ekologik barqarorlik imperativlari bilan uyg'unlashtirib, turizm ekologiyasi turizm faoliyati natijasida yuzaga keladigan zararli ekologik ta'sirni minimallashtirishga harakat qiladi. Natijada, bu soha ekoturizm, barqaror turizm va mas'uliyatli turizm tamoyillari bilan tobora chambarchas bog'lanib, turizm va tabiiy muhit o'rtasida bog'liq yashashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Turizm ekologiyasining rivojlanishi turizm faoliyatini ekologiyani muhofaza qilish va saqlash bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlar bilan belgilandi.[3] Bu turizm ekologiyasi amaliyotlarini targ'ib qilish, tabiiy muhitni chuqurroq tushunishni rivojlantirish va turistik yo'nalishlarni barqaror boshqarishni targ'ib qilish uchun paradigmani o'zgartirishni talab qildi. Turizm ekologiyasining maqsadi nafaqat sayyohlik faoliyatining salbiy ekologik ta'sirini yumshatish, balki atrof-muhitni muhofaza qilish haqida xabardorlikni oshirish va ekologik ahamiyatga ega hududlarda jamiyatning barqaror rivojlanishini rag'batlantirish vositasi sifatida turizm salohiyatidan foydalanishdir.[4]

Turizm ekologiyasining rivojlanishi turizm amaliyotida transformativ o'zgarishlarni amalga oshirishda muhim rol o'ynadi, sanoatni atrof-muhitni muhofaza qilish, jamoatchilik ishtiroki va barqaror turizmga institutsional yo'nalishiga yo'naltirdi.[5] Turizm va atrof-muhit o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yaxlit tushunishni rag'batlantirish orqali turizm ekologiyasi sanoatni turizm faoliyati vaziyatida biologik xilma-xillik, ekotizimlar va atrof-muhit yaxlitligining ichki qiymatini mustahkamlab, barqaror va mas'uliyatli turizmni rivojlantirish trayektoriyasiga yo'naltirishga intiladi.

MUHOKAMA/OБСУЖДЕНИЕ/DISCUSSION

Turizm va ekologiyaning kesishishi inson faoliyati va tabiiy muhit o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlikni ko'rib chiqadigan muhim tadqiqot sohasidir. Ekologiya ilmiy fan sifatida organizmlar va ularning muhiti o'rtasidagi munosabatlar, ekotizimlar dinamikasi, tirik organizmlar va ularni o'rab turgan muhitning o'zaro bog'liqligi

to'g'risida muhim tushunchalarni beradi. Turizm holatida ekologik landshaft sayyohlar tajribasi uchun zamin bo'lib xizmat qiladi va turizm sanoati uchun asosiy bo'lgan bir qator tabiiy diqqatga sazovor joylarni va resurslarni taklif qiladi.

Ekologik tamoyillarning barqaror turizm amaliyotiga ta'siri turizm faoliyati bilan bog'liq atrof-muhitga salbiy ta'sirlarni kamaytirish uchun muhim ahamiyatga ega. Biologik xilma-xillikni saqlash, yashash muhitini muhofaza qilish va ekotizim barqarorligi kabi ekologik tamoyillarni turizmni rejalashtirish va rivojlantirishga integratsiyalashgan holda, tabiiy hududlarning ekologik yaxlitligi va funktsionalligini saqlashni maqsad qilishi mumkin.[6] Bu doimiy zarar yetkazmasdan turizm faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun ekotizimlarning salohiyatini ko'rib chiqishni va turistik operatsiyalarni atrof-muhitning tabiiy ritmlari va imkoniyatlariga moslashtirishni o'z ichiga oladi.

Bundan tashqari, turizm va ekologiyaning o'zaro bog'liq dinamikasi turizmni barqaror boshqarishga yaxlit yondashuvni talab qiladi. Bu barqaror infratuzilmani rivojlantirish, chiqindilarni qayta ishlash va tabiatga asoslangan turizm tajribasini targ'ib qilish kabi ekologik buzilishlarni minimallashtirish strategiyalarini o'z ichiga oladi. Ekologik tamoyillar nafaqat turizm muassasalarida barqaror amaliyotlarni boshqaradi, balki tashrif buyuruvchilarning xulq-atvori haqida ma'lumot beradi, tabiiy muhit va yovvoyi tabiatga hurmatni oshiradi.[7] Oxir oqibat, barqaror turizm amaliyotida ekologik tamoyillarni qo'llash turizmning iqtisodiy foydalari bilan tabiiy resurslar va ekotizimlarni saqlash bilan muvozanatlash uchun asosiy hisoblanadi.

XULOSA/ЗАКЛЮЧЕНИЕ/CONCLUSION

Turizm ekologiyasining kelajagi istiqbolli, turizmning rivojlanayotgan dinamikasini va ekologik barqarorlikni hal qilish uchun istiqbolli yondashuvni talab qiladi. Makonlar ortib borayotgan atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish muammolariga duch kelishda davom etar ekan, turizmni rejalashtirish va boshqarishga ekologik tamoyillarni integratsiyalashuvi tobora muhim ahamiyat kasb etadi. Turizm ekologiyasining kelajagi barqaror turizm amaliyotlarini amalga oshirish, ekologik muammolarni minimallashtirish uchun texnologik yutuqlardan foydalanish va ekologik jihatdan sezgir hududlarning uzoq muddatli hayotiyligini ta'minlash uchun manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishda faol pozitsiyani talab qiladi. Bundan tashqari, ekologik ta'limni vijdonan targ'ib qilish, tashrif buyuruvchilarning mas'uliyatli xulq-atvori va innovatsion tabiatga asoslangan turizm tajribasini rivojlantirish aholining ekologiyani muhofaza qilish haqidagi xabardorligini oshirishi va qadrlanishini oshirishi mumkin. Turizm ekologiyasining kelajagini qamrab olish ekologik ilm-fan, barqaror turizm strategiyalari va jamoatchilik ishtirokini birlashtirishni talab qiladi va shu bilan turizmni rivojlantirish va ekologik muhofaza o'rtasida uyg'un rivojlanishga yo'l ochadi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI/
СПИСОК ИСТОЧНИКОВ/REFERENCES:**

1. Bosco Ekka, Gaurav Das, Mohd Aarif. (2023). “Unveiling the Significance of Sustainability in Tourism: Environmental Conservation, Socioeconomic Development, and Destination Resilience.” *Rivista Italiana di Filosofia Analitica Junior*, Vol.14, No.1, pp.918-933
2. Anne Hardy, Robert JS Beeton, Leonie J. Pearson. (2002). “Sustainable Tourism: An Overview of the Concept and its Position in Relation to Conceptualisations of Tourism.” *Journal of Sustainable Tourism*, Vol.10, No.6, pp.475-496.
3. Lóránt Dénes Dr. Dávid. (2011). “Tourism ecology: Towards the responsible, sustainable tourism future.” *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, Vol.3, No.3, pp:210-216.
4. Dalia Streimikiene, Biruta Svagzdiene, Edmundas Jasinskas. (2020). “Sustainable tourism development and competitiveness: The systematic literature review.” *Sustainable Development*, Vol.29, No.6, pp:259-271.
5. Tek Dangi, Tazim Jamal. (2016). “An Integrated Approach to Sustainable Community-Based Tourism.” *Sustainability*, Vol.8, No.5, p:475.
6. Alper Bozkurt. (2015). “Sustainable Tourism: An Environmental Approach.” *Tourism Environment and Sustainability*, pp.9-24.
7. Marissa Balfour. (2016). “Wildlife-based ecotourism as sustainable conservation strategy: ecological and management indicators of conservation impact.” Pp:26-62